

СТАНОВИЩЕ

**от доц. д-р Елена Славчева Савова,
Нов български университет,
област на висше образование 1. Педагогически науки,
професионално направление
1.3. Педагогика на обучението по чужди езици (немски език)**

**за дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на науките”,
област на висше образование: 1. Педагогически науки,
професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по немски език,
с кандидат доц. д-р Янка Илиева Коева,
тема на дисертацията:
„Невродиактика в обучението по немски език като чужд“**

Дисертационният труд е с обем от общо 277 страници. Той съдържа увод, четири глави, заключение, декларация за оригиналност на получените резултати, терминологичен речник, библиография на използваните литературни източници и единадесет приложения.

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Представеният научен труд отразява една сравнително нова тенденция в дидактиката и в методиката на обучение по немски език като чужд. Тази тенденция е свързана с опитите за осмисляне и прилагане на съвременните достижения на невронауките в теорията и практиката на обучението. Познанията за физиологичните фактори, обуславящи иначе трудно достъпните за пряко наблюдение процеси на учене, се използват за развиването на методически концепции, които насърчават самостоятелността и активността на учащия и допринасят за оптималното използване на предпоставките за изграждане на неговата езикова и многоезична компетентост.

Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд

Дисертационният труд има за основна цел да допринесе за подобряването на обучението по чужд език, като покаже и препоръча връзката му с усвояването и обучението по роден език, обоснована с концепцията за многоезичието от гледна точка на невродидактиката.

По този начин необходимостта от междупредметни връзки, изтъквана в нормативните документи и учебните програми за българското средно училище, се обосновава и конкретизира чрез теоретични концепции, експериментални данни, примери и методически препоръки в контекста на сравнително нови и актуални научно-приложни области.

Съответствие между избраната методология и методика на изследване и поставената цел и задачи на дисертационния труд

Разработката се състои от теоретична и емпирична част.

Обектът и предметът на изследването са избрани във връзка с поставената цел и са ясно и точно определени. Трактовата на понятията „пренос“ и „ретротрансфер“ за целите на изследването би следвало да се уточни още в началото на изложението. В контрастивната лингвистика, в теориите за езикоусвояването и в методиката на обучение по чужд език тези термини се използват нееднозначно – като обозначение за положителни и отрицателни¹, предимно за отрицателни² или само за положителни междуезикови влияния (в последния случай като антоним на термина „интерференция“). Този факт, разбира се, е взет предвид при разработването на дисертационния труд (вж. напр. стр. 82). Според мен обаче, особено във връзка с хипотезата, е необходимо да се подчертае по-категорично изборът на тълкуването „положителен трансфер“, тъй като отрицателният ретротрансфер (ретроактивната интерференция) се приема за установено явление³. Все пак, в представения научен труд изследователският интерес има оригинален и актуален, свързан с многоезичието, фокус, а именно – положителния обратен трансфер от втори чужд език (ЕЗ, немски) към родния (Е1, български).

Задачите и избраните изследователски методи съответстват на поставените цели, обект и хипотеза. Връзката между невродидактиката като теоретична основа и експерименталното изследване се осъществява по-скоро индиректно – посредством разработване на въпроси и постановки от дидактиката на многоезичието.

Структурата на труда адекватно отразява изпълнението на изследователските задачи.

---

¹ Barkowski, H., Krumm, H.-J. Fachlexikon Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. Tübingen und Basel: 2010, S. 343

² Селинкър, Л. Междинен език. В: Руски и западни езици, 1985/1, с. 5-18

³ Sternemann, R. Einführung in die konfrontative Linguistik. Leipzig: Verlag Enzyklopädie, 1983, S. 20

Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Първа, втора и трета глава на дисертационния труд полагат теоретичните основи на изследването. Впечатляващо е многостранното, компетентно и подробно разглеждане на схващания и проблеми, актуални и значими за съвременната методика на обучението по чужд език. Обстойното представяне на научното познание в областта на невродидактиката в контекста на естественото езикоусвояване и обучението по чужд език и направените в тази връзка изводи и преки връзки с практиката са новост за българската методическа литература и имат висока познавателна и практическа стойност. Подробно и компетентно са представени и останалите, значими за разработката, теории, принципи и методически концепции, свързани с ученето и преподаването на чужди езици.

Би било препоръчително, все пак, в изложението да се разграничават и същевременно съотнасят по-отчетливо от една страна невродидактиката, а от друга - разработени преди или независимо от нея, но потвърдени, развити или обогатени с нейна помощ концепции, като например теоретичните модели на паметта и преработването на информацията в психолингвистиката и когнитивната психология, схващанията за учебните стилове, типовете учещи и мотивацията, дидактиката на многоезичието, препоръките за практиката на обучението и др.

Трета глава насочва вниманието към изследваните в експерименталната част на труда знания и умения. Те са анализирани задълбочено и многостранно, от гледна точка предимно на комуникативната дидактика, прагматиката и дидактиката на многоезичието. Засягат се спорни в близкото минало въпроси, като например преподаването на граматични знания, по които авторката заема ясна позиция.

Емпиричната част, представена в четвърта глава, е проведена с методи, традиционни за педагогическите изследвания. Оригинален принос в научно-приложно отношение представлява многоаспектното проучване на обратния трансфер от немски език (като E3) към български език (като E1) при усвояване на знания и прилагане на продуктивни речеви умения. В това проучване са идентифицирани и анализирани различни видове трансфер, а също е установено и влияние на свързващия английски език (E2).

Данните от изследванията са представени коректно. Единични тълкувания (напр. на стр. 186, стр. 190) би следвало да се преосмислят.

Най-прецизно описан и анализиран – в количествен и качествен аспект – е експериментът за установяване на пренос на граматични знания.

Изследванията, посветени на съставянето на коментар и реферат, се основават на опита на авторката в теоретичното и практическото разработване на продуктивните речеви умения, във връзка с които тя има теоретични публикации и издадени учебни пособия (в авторство и съавторство). Резултатите потвърждават, между другото, наличието на явления, които са наблюдавани в практиката, но досега не са били обект на системно проучване. Интересно би било обаче, да бъде съобразен и проблемът с културната специфика на текстовите разновидности, включително на немскоезичния реферат⁴.

Направен е опит изводите да се обвържат с теоретични постановки от невродидактиката.

Резултатите от изследването и качествата на труда дават основание за потвърждаване на наличието на посочените в автореферата приноси. Изводите и препоръките са значими за методиката и дидактиката и би трябвало да се вземат под внимание при развиването на езикови и ключови компетентности в сферата на средното и висшето образование. Ценни са за преподаватели и специалисти, не на последно място защото съсредоточават вниманието върху връзката на сравнително новата област „невродидактика“ с теорията и практиката на чуждоезиковото обучение.

Публикации по темата на дисертационния труд:

По темата на дисертационния труд са представени общо 8 публикации. Сред тях има 1 монография, 1 студия и 6 статии, от които 1 е под печат. Публикациите отразяват, разширяват и задълбочават съществени аспекти от проблематиката на дисертационния труд, свързани с темите многоезичие, трансфер, невродидактика, мотивация, типове учещи, изграждане на продуктивни речеви умения, преподаване на граматика. В представената по процедурата документация са посочени общо 14 цитирания, като от тях 4 са на публикациите по темата на дисертацията.

Заклучение

Представената разработка свидетелства за широката осведоменост на доц. д-р Янка Коева в областта на невродидактиката и в теорията и практиката на чуждоезиковото обучение. Тя показва задълбоченост, аналитичност, изследователски умения. Това ми дава основание да дам положителна оценка на дисертационния труд и

---

⁴ Вж. напр. Antos, G., Pogner, K.-H. Kultur- und domänengeprägtes Schreiben. In: Wierlacher, A., Bogner, A., Hg. Handbuch interkulturelle Germanistik. Stuttgart, Weimar: Metzler, 2003, S. 396-406

да предложи на уважаемите членове на Научното жури, на доц. д-р Янка Илиева Коева да бъде присъдена научната степен „доктор на педагогическите науки” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по чужди езици (немски език).

Дата:

14.06. 2017 г.

Подпис: .....

/доц. д-р Елена Савова/